

VARIETATS LINGÜÍSTIQUES

Estudi pioner sobre l'ús del català gitano

Investigadors de la Rovira i Virgili analitzen la parla dels veïns del barri de la Part Alta de Tarragona

Reportatge

DANI REVENGA

Marró en lloc de *pa, mol* en comptes de *vi*, o *lagat* com a equivalent de *camisa*. Són alguns dels termes característics del català que parlen els gitanos de la Part Alta de Tarragona. Un col·lectiu que actualment formen més de 800 persones i que està profundament arrelat al nucli històric de la ciutat. Tal com passa amb altres comunitats gitanes del país, el català és la primera llengua de la gran majoria dels seus integrants (el castellà es redueix a petits col·lectius al voltant dels ritus evangèlics). Però la seva parla està fortament influenciada pel caló, la llengua pròpia de l'ètnia gitana, que segons la versió més acceptada prové de l'Índia.

El peculiar resultat del creuament entre aquestes dues llengües, sota l'especificitat pròpia del subdialecte tarragoní, serà objecte d'un estudi en els pròxims mesos, gràcies a un conveni entre l'Ajuntament de Tarragona, el Consell de Comunitats Gitanes de la ciutat i Arola Editors. Serà el primer treball del gènere a Catalunya i el segon en els territoris de parla catalana, ja que l'únic precedent el trobem a Perpi-

nyà. L'estudi té dues línies de treball: la descripció del català que vertebrava la parla dels gitanos de la Part Alta i la recopilació i traducció de la gran quantitat de formes caló que li donen personalitat pròpia.

La recerca dels orígens

La metodologia de la investigació és molt senzilla: "Es tracta de fer-los parlar, prendre'n nota i esbrinar els significats i els orígens de tot allò que sigui un tret distintiu de la seva parla i de les seves singularitats", apunta Pere Navarro, especialista en dialectologia de la Universitat Rovira i Virgili (URV) de Tarragona, que coordinarà un equip d'investigació del departament de filologia catalana d'aquesta universitat. Els filòlegs de la URV treballaran directament amb voluntaris del col·lectiu gitano de la Part Alta de Tarragona.

Per "fer-los parlar" empraran una eina habitual: el qüestionari de l'Institut d'Estudis Catalans, que als anys 60 va servir per elaborar l'*Atles Lingüístic del Domini Català* i que des de llavors és una tècnica de referència per a aquesta mena d'investigacions. El mètode consisteix a proposar debat al voltant d'un seguit de camps semàntics concrets (el cos humà, la llar, les feines agri-

Objectius
Descriure la llengua que fan servir i traduir els mots d'origen caló

Precedent
Només a Perpinyà s'ha fet un treball similar amb els gitanos nord-catalans

COMUNITAT INTEGRADA
Els gitanos que viuen a la Part Alta de Tarragona estan fortament arrelats al nucli històric de la ciutat des de fa molts anys. TJERK VAN DER MEULEN

coles...) per captar el màxim de vocabulari específic de la parla gitana. Aquest mètode treballa sobretot en l'àmbit lèxic, però també permetrà avaluar altres aspectes lingüístics, com la morfologia o la sintaxi, per descriure les formes pròpies d'aquesta parla tan especial dins del subdialecte tarragoní.

L'Ajuntament de Tarragona donarà suport a l'estudi perquè considera aquesta parla "un patrimoni únic que s'ha de posar en valor". El

resultat d'aquests treballs en forma de llibre el publicarà l'editorial Arola d'aquí dos anys. El to serà divulgatiu, per arribar a tota mena de públics. A més, el llibre anirà acompanyat d'un disc amb exemples de la literatura oral de la comunitat gitana de la Part Alta de Tarragona. Membres d'aquest col·lectiu narraran les rondalles, contes i cançons que des de fa moltes generacions s'han transmès de pares a fills fins a arribar als nostres dies. —

Rosa Regàs

Felicitat lectora!
felic vida!
M. Regàs

Ramon Mari Garcia, a l'esquerra, és un dels portaveus de la comunitat gitana que s'ha implicat en l'elaboració de l'estudi. TJERK VAN DER MEULEN

Catalans de soca-rel

Els gitanos de la Part Alta de Tarragona es consideren plenament catalans. Ramon Mari Garcia, un dels portaveus de la comunitat, ho il·lustra amb la història de la seva família: "Vam arribar des de França fa més de 100 anys. De seguida vam parlar el català i sempre ho hem fet. A veure quants catalans tenen aquests antecedents...". Reconeixen, però, que hi ha altres grups de gitanos que com que s'han establert en barris on predomina l'ús del castellà, com ara el barri de Ponent de Tarragona, no tenen el català com la seva primera opció lingüística. Una situació que es repeteix en altres barris gitanos més grans de Catalunya,

com és el cas de la Mina, a Sant Adrià del Besòs; la Font de la Pól-vora, a Girona, i Sant Joan, a Figueres. El factor llengua fa que els gitanos de la Part Alta se sentin "més integrats a la societat catalana que la mitjana dels gitanos", tal com apunta Garcia. Socialment, es consideren oberts i integradors, tot i que reconeix que "els agrada mantenir els seus lligams i els seus costums". I entre aquests, el de la seva vocació comercial. Gairebé tots els gitanos de la Part Alta de Tarragona es dediquen al comerç de roba, artesanía, ferralla o altres elements. Una tradició que tampoc no entra en conflicte amb els estereotips catalans.

DICCIONARI DE SINÒNIMS
 Exemples de paraules i els seus equivalents en la llengua que utilitza el col·lectiu gitano

català	gitano
pa	= marró
vi	= mol
oli	= anset
camisa	= legat
dona	= romí
home	= rom
pantalons	= baloni

L'encriptament caló, un recurs per als negocis

El millor recurs dels gitanos per fer negocis és la llengua. Amb l'ús que en fan i les diferències que té amb el català és com si encriptessin els missatges perquè els seus interlocutors no puguin saber de què parlen.

D.R.

TARRAGONA. El director de l'estudi, Pere Navarro, apunta una singularitat de la parla dels gitanos que no té res a veure amb la relació i influència entre llengües, fet que pot convertir-se en un obstacle per a aquest treball. Segons Pere Navarro, els gitanos fan servir la terminologia caló com un codi de grup tancat, a fi que els interlocutors aliens a la seva parla no s'assabentin al 100% de les seves converses, si ells no ho volen.

La tècnica per aconseguir-ho és molt fàcil, ja que en la barreja entre termes catalans i d'origen caló que constitueix la parla dels gitanos només cal incrementar la presència dels del segon grup, especialment en aquells mots que influeixen decisivament en el significat de les oracions. Això és molt útil en les negociacions comercials, una activitat que per motius socioeconòmics és molt habitual en els col·lectius gita-

Un grup de nens tarragonins participa en la inauguració d'una exposició sobre el genocidi nazi del poble gitano. TJERK VAN DER MEULEN

nos. "Si volem, podem parlar entre nosaltres i ningú no ens entendre", confessa Ramon Mari Garcia, membre d'aquest col·lectiu. De fet, el mateix Garcia diu que "hi ha paraules de les quals un gitano no explicarà mai el seu significat a algú que no ho sigui, ja que suposaria que aquesta eina perdés efectivitat".

Una dificultat amb què l'equip d'investigadors ja compta: "Som

conscients que serà molt difícil que ens donin tota la informació -reconeix Navarro-. Ens explicaran el significat de moltes paraules, però les que són més importants per a ells des del punt de vista comercial serà difícil que les puguem incloure a l'estudi". I és que per a ells, hi ha termes i estratègies que són sagrades i que es guardaran sempre portes endins. ■